

Op avontuur met het Nedersaksisch – Werkbladen Drents

Onderbouw – Schat

Tekst: Fieke Gosselaar

Doelgroep: Groep 1/2/3

Duur: 20 minuten kring, 15 minuten verwerkingsopdracht in de les

Beginsituatie

Kleuters zijn volop bezig met het ontdekken van taal. Nieuwe woorden leren, spelen met klanken en woorden uit een andere taal ervaren ze als leuk en spannend.

In deze les

- Luisteren de kinderen naar het gedicht *Schat* in het Drents
- Vergroten zij hun taalbewustzijn in een kringgesprek over meertaligheid
- Vergelijken ze woorden uit de streektaal met woorden uit het Nederlands
- Denken ze samen na over wat een “schat” is en maken ze hun eigen schat

Lesvoorbereidingen

- Tekst van *Schat*
- Voorwerpen als voorbeelden van schatten (steen, schelp, knuffel, etc.)
- Verf, penselen, lak voor creatieve verwerking

Introductie

Ga met de kinderen in de kring en lees *Schat* voor. Vraag:

- Waar gaat het gedicht over?
- Welke woorden herkennen ze? Welke klinken vreemd of grappig?

Lees het gedicht nog een keer voor. Vertel dat dit Drents is, een taal die in Drenthe gesproken wordt, net als dat sommige kinderen thuis ook een andere taal spreken.

Kern

- Bespreek woorden die herkenbaar zijn in het Nederlands.

- Welke woorden lijken op Nederlandse woorden?
- Zijn er woorden die helemaal onbekend zijn? Probeer samen te raden wat ze betekenen.
- Vraag de kinderen: *Wat is voor jou een schat?*

Afsluiting

Laat de kinderen een eigen schat tekenen en schrijf er een (Drents) woord bij dat je mooi vindt.

Extra opdrachten

- Bewegingsspel met woorden: kinderen koppelen woorden uit het gedicht aan bewegingen.
- Raadspelletje: laat kinderen een schat beschrijven die onder een doek ligt – anderen raden wat het is (in het Nederlands én Drents).
- Laat de kinderen een steen zoeken of meenemen vanuit huis en beschilder deze tot een echte schat.

SCHAT

Fieke Gosselaar

In mien buus
zit 'n schat.

Heb ik vonden
op 't schoulplaaïn.

't Is rond en zwaor.
't Glimt as 'n ster.
As ik vuil
is 't zacht.
As ik gooi
is 't haard.

Ik neem 't met
veur mien museum.
Schatten zuiken
kan ik goud.

Middenbouw – Duunknien

Tekst: *Duunknien*

Doelgroep: Groep 4/5

Duur: 45-60 minuten

Beginsituatie

Kinderen in de middenbouw kunnen een kort verhaal begrijpen en herkennen klankpatronen. Ze houden van tekenen en strips en leren spelenderwijs woorden in een andere taal te gebruiken.

In deze les

- Lezen of luisteren de kinderen naar het verhaal *Duunknien* in het Drents
- Vergroten zij hun taalbewustzijn door Nedersaksische en Nederlandse woorden te vergelijken
- Maken ze een woordenlijst met Drentse woorden
- Maken ze een strip met minimaal één Drents woord per vakje

Lesvoorbereidingen

- Tekst van *Duunknien*
- Kopieerblad met woordenlijst (zie bijlage)
- Papier en kleurpotloden

Introductie

Lees *Duunknien* voor of beluister de audio. Vraag:

- Waar ging het verhaal over?
- Welke woorden klonken grappig of vreemd?
- Welke woorden heb je herkend?
- Welke woorden lijken op woorden die je kent? Wat denk je dat die woorden betekenen?

Verdiepende vragen

- Wat gebeurt er met het konijn in het verhaal?

- Waarom speelt het verhaal zich af in de duinen? Denk je dat dat belangrijk is?
- Welke gevoelens heeft het konijn volgens jou tijdens het verhaal? Hoe kun je dat merken?
- In het verhaal komen woorden voor die je misschien niet meteen begrijpt. Hoe kun je de betekenis van een onbekend woord raden?
- Welke gebeurtenis in het verhaal vond jij spannend of grappig? Waarom?
- Hoe zou jij zelf reageren als je hetzelfde had meegemaakt als het konijn?
- Vind je dat het verhaal een goed einde heeft? Leg uit.

Kern

- Leg uit dat dit Drents is, een taal naast Nederlands, Engels, Duits.
- Inventariseer: waar kennen ze Drents van? Wie hoort het thuis, bij opa en oma, in de buurt? Wie praat er zo?
- Laat de kinderen een **woordenlijst** invullen met woorden uit het verhaal (bijv. *duun, knien, stoefzaand, gruin*).
- Laat ze een strip tekenen (min. 3 vakjes) over een stukje uit het verhaal. In elk vakje moet minstens één Drents woord staan.

Afsluiting

Houd een “stripvoorleesronde”. Elke leerling leest zijn strip voor en legt de Drentse woorden uit. Suggestie: fotografeer alle strips en laat ze zien op het digibord. Zo kunnen de andere kinderen ook de plaatjes zien en begrijpen ze beter waar het verhaaltje over gaat.

Kopieerblad – Woordenlijst Duunknien

Drents	Nederlands
Nei	
Duun	
Knien	
Tied	
Kold	
Stoefzaand	
Stoer	
Gruun	
Steertie	
Wedstried	
Buuk	
Hoarties	
Dreug	
Dreum	

Nei = nieuw

Duun = duin

Knien = konijn

Tied = tijd

Kold = koud

Stoefzaand = stuifzand

Stoer = zwaar

Gruun = groen

Steertie = staartje

Wedstried = wedstrijd

Buuk = buik

Hoarties = hartjes

Dreug = droog

Dreum = droom

Bovenbouw – Duunknien

Tekst: *Duunknien*

Doelgroep: Groep 6/7/8

Duur: 60 minuten

Beginsituatie

Leerlingen in de bovenbouw kunnen langere verhalen volgen en een creatieve schrijfpdracht uitvoeren. Ze kunnen bewust nadenken over taalverschillen en meertaligheid.

In deze les

- Lezen of luisteren naar *Duunknien* in het Drents
- Vergelijken van Nedersaksisch met Nederlands en andere talen
- Invullen van een woordenlijst (met extra vertaling naar Engels of thuistaal)
- Schrijfpdracht: avontuurlijke dag op Schiermonnikoog

Lesvoorbereidingen

- Tekst van *Duunknien*
- Kopieerblad met woordenlijst (zie middenbouw)
- Schrijfpapier

Introductie

Lees of beluister *Duunknien*. Bespreek:

- Waar gaat het verhaal over?
- Welke woorden lijken op Nederlands? Welke niet?
- Welke woorden zijn herkenbaar door klank of context?

Verdiepende vragen

- Wat is volgens jou de belangrijkste boodschap of het thema van het verhaal?
- Hoe wordt spanning opgebouwd in het verhaal? Noem een voorbeeld.
- Welke verschillen merk je op tussen het Drents en het Nederlands in de tekst?

- Kun je woorden vinden die lijken op een andere taal die je kent (Engels, Duits, thuistaal)? Wat zegt dat over talen?
- Waarom denk je dat de schrijver voor een konijn heeft gekozen als hoofdpersoon?
- Schrijf in je eigen woorden een korte samenvatting van het verhaal.
- Als jij het verhaal een ander einde zou geven, wat zou er dan gebeuren?
- Welke rol spelen de duinen in het verhaal? Had het verhaal ook ergens anders kunnen plaatsvinden? Waarom wel/niet?

Kern

- Leerlingen vullen een **woordenlijst** aan.
- Vertaal minstens 5 woorden naar een andere taal (bijv. Engels of thuistaal).
- Schrijfopdracht: “Doe alsof je Inez bent en een avontuurlijke dag op Schiermonnikoog hebt meegemaakt. Wat heb je gedaan?”
 - Tekst in het Nederlands schrijven
 - Gebruik minstens **5 Drentse woorden** en **5 woorden uit een andere taal**
 - Beschrijf in je verhaal het weer
 - Inez krijgt te maken met een verassing
 - Gebruik het woord “pindakaas” in je verhaal
 - Inez komt een bijzonder persoon of dier tegen

Afsluiting

- Laat leerlingen hun verhalen in kleine groepjes voorlezen.
- Bespreek: hoe voelt het om talen te mixen? Welke woorden vinden ze mooi of krachtig?

Kopieerblad – Schrijfofdracht

Drents	Nederlands	Vreemde óf thuistaal
Nei		
Duun		
Knien		
Tied		
Kold		
Stoefzaand		
Stoer		
Gruun		
Steertie		
Wedstried		
Buuk		
Hoarties		
Dreug		
Dreum		

Nei = nieuw

Duun = duin

Knien = konijn

Tied = tijd

Kold = koud

Stoefzaand = stuifzand

Stoer = zwaar

Gruun = groen

Steertie = staartje

Wedstried = wedstrijd

Buuk = buik

Hoarties = haartjes

Dreug = droog

Dreum = droom

HET DUUNKNIEN

Leny Hamminga

'Mam, wij gaon vier daogen naor Schiermonnikoog met de klas! Vier daogen! We gaon methelpen in de natuur!'
Inez slingert heur rugzak onder de kapstok. Ze huppelt de kaomer in.
'Deur dicht!' rop mam. 'Rugzak in de bijkeuken!'
Mam zit an de grote keukentaofel met de kraant veur zuch.
'Mam, luuster je wal?'
Inez pakt heur mam bij de arms. 'Ik gao vier daogen weg!'
'Ja ja, niet zo drok, ik heur je wal. Hoe komp dat zo?'
Mam blif deurlezen. Hoe kan ze dat, denkt Inez, lezen en praoten tegeliek.
Ze leest eigenlijk altied. Kranten, boeken, tidschriften. Overal in hoes liggen staopels papier. De boekenkast zit stampvol.
Neie boeken staopelt ze gewoon naost de baank.
'Het is de pries die wij wunnen hebt veur ons Waddenproject. Dat heb ik toch verteld?'
Inez geeit naost heur mam zitten. Ze trekt heur even an het oor.
'Bin ik in beeld?' vrag ze.
'O ja, ik weet het, fijn is dat.' Mam leest verder.

Laoter die aovend is pap ok in hoes. Inez vertelt alles over het waddenproject. Hoe zij een stuk schreven hef over het duunknien. Dat der ok kinder verteld hebben over schelpen, meeuwen, eb en vloed, zandbanken. Pap luustert en nemp heur even op schoot.
'Ik hoop daj mooie daogen hebben op 't eiland,' zeg e. 'Moej nog wat extra's kopen? Bi'j nog wat neudig?'
'Een groot strandlaoken,' komp de stem van mam oet de kaomer.
Hoe kan ze toch alles heuren as ze an 't lezen is? Pap glimlacht.
'Je mam heurt altied alles,' zeg e dan.

Het is vier weken verder in de tied. De maand mei is begund. Meestal kan het dan nog aordig kold wezen. Maor dit jaor niet. Het lek wal hoogzummer, zo warm is het. Alle kinder in de klas hebben de zummerkleren al an. Meester steeit met een bloes met korte mouwen veur de klas.

Mörgen zal het wezen. Dan vertrekken ze naor Schiermonnikoog. Die aovend lig Inez op de rug in heur bed. Ze kik omhoog naor het dakraom. De lucht is vol sterren. An de linkerkaant komp de maon teverschien. Die schöf aal verder in beeld. Langzaam vallen Inez heur ogen dicht.

‘Wat lop dat gele stoefzaand zwaor!’

Inez zwoegt bij een steil duun omhoog. Tjonge, wat giet dat stoer. Ze kik om. Der is opeeins gien mens meer te bekennen. Da’s gek! En net leup de heule klas nog achter heur. Binnen ze heur opeeins veuroet lopen? Snel stapt ze verder tot ze op de top van het duun is. Veur heur binnen nog meer dunen. Een heuleboel, sommigen binnen grun van gras. Hier en daor is nog een geel zaandstuk. In de verte is een streep blauw. Daor is de zee. Wild grip de wind heur haoren. Ze waaien in heur ogen.

‘Lastig hè, die wind,’ klinkt een hoog stemmegie.

Het komp van bij heur voeten. Daor zit een duunknien. Zien witte steertie komp net onder zien rug vandaon. Het knien geeit op de achterpoten zitten.

‘Doen wie het eerst beneden is?’ vrag e.

Inez knikt.

‘Tot waar giet oeze wedstried?’ vrag ze.

‘Tot het leste duun veur het strand,’ zeg het knien. ‘Een, twee, drie!’

Met grote sprongen danst het knien deur het mulle gele zand. Inez lop met ploffende stappen. Het knien is al oet het zicht. Inez lop en lop. Ze hijgt. Ze valt. Waor is het knien? Ze vuult dat ze in hoog gras lig.

Ze kik omhoog. Nog een hoog duun. Het knien zit op de top.

‘Ik kom niet bij je. Het hoge gras is gevaorlijk. Ik krieg der een natte buuk van.’

Het duunknien steit op de achterpoten. Het wrif over zien wollige buuk.

‘Oh nee!’ rop e dan. ‘ik bin toch nog nat worden.’

Inez wet wat ze doen mot. Ze lop omhoog en pakt het knien op. Ze holdt ‘t diertie onder heur gezicht en begint te blaazen. Ze blas en ze blas om al zien natte haorties dreug te kriegén. Het knien döt de ogen dicht.

‘Je binnen bang veur buukpien, hè, lieverd,’ zeg ze. ‘Dat rötterige gras ok.’

‘Hier is ‘t nog nat.’

Het knien tilt zien veurpoot op. En Inez blas en ze blas en ze blas. . .

‘Kind, wor ies wakker! Wat is der toch?’ Mam schudt Inez zachies hen en weer.

‘Ik mus een knientie redden,’ mompelt Inez.

‘Maor nou moej opschieten, kind,’ zeg mam. ‘De boot naor Schier vertrekt over twee uur.’

Opeeins is Inez klaorwakker. Zie rent en vlög om op tied te kommen. As ze op straot veur heur hoes steit te wachten denkt ze an heur dreum.

Hoog nat gras is slecht veur knienen. Kun ze der maor wat an doen. Ze kik heur mam an die altied alles wet. Mam vuult wat ze denkt.

‘Eén mens kan niet alles oplössen,’ zeg ze. ‘Maor jij doet straks een beetje goed, op het eiland. Da’s eerst genug.’

* Duunknienen hebt slim te lieden van de stikstofteut. Heur leefgebied vergrast en zie kunt feilijk allén maor goed leven op dreuge zandgrond met maor weinig begruuing. Op veul dunen op Schiermonnikoog gruit meer en meer gras, wat het leefgebied van duunknienen aal meer bedreigt.

